

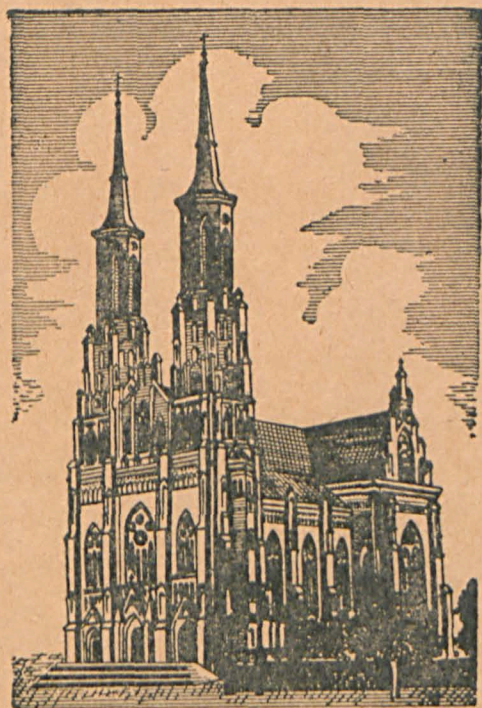
WIADOMOŚCI DIECEZJALNE PODLASKIE

ORGAN URZĘDOWY KURII DIECEZJALNEJ

Rok XLVII

Czerwiec 1978

Nr 6

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI
KURIA DIECEZJALNA — 08-100 SIEDLCE — ŚWIERCZEWSKIEGO 62
TELEFON 31 26

SPIS TREŚCI

DZIAŁ URZĘDOWY

STOLICA APOSTOLSKA

41. Wiara prosta, wsparta darem Boskiej pewności — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI, wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej 12 października 1977 r. 165
42. „Bądźcie mocni w wierze“ — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI, wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej 19 października 1977 r. 167
43. Obecność Jezusa w historii ludzkiej. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI, wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej 14 grudnia 1977 r. 168

EPISKOPAT POLSKI

44. List Episkopatu Polski po Synodzie Biskupów w Rzymie, w sprawie katechizacji 170
45. Instrukcja Liturgiczno-Duszpasterska Episkopatu o pogrzebie i modlitwach za zmarłych 174
46. List Biskupów o wprowadzeniu nowych obrzędów pogrzebu 178

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

POMOCE DUSZPASTERSKIE

47. Msza święta w liturgicznym ustawodawstwie posoborowym 182

Wydawca: Kuria Diecezjalna Siedlecka. Siedlce, ul. Świerczewskiego 62

Redaktor: Ks. Stanisław Olechowski

Drukarnia Loretańska. 03-716 Warszawa, ul. Józefa Sierakowskiego 6

Zam. 252/1978. Nakład 850 egz. S-36

WIADOMOŚCI DIECEZJALNE PODLASKIE

ORGAN URZĘDOWY KURII DIECEZJALNEJ

Rok XLVII

Czerwiec 1978

Nr 6

DZIAŁ URZĘDOWY

STOLICA APOSTOLSKA

41

WIARA PROSTA, WSPARTA DAREM BOSKIEJ PEWNOŚCI

*Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie sro-
dowej audiencji ogólnej 12 października 1977 r.*

Nasze spotkanie z wami na tej audiencji ma ogromne znaczenie. Może być ono jedną z tych chwil, o których nie tylko się nie zapomina, lecz które także decydują. Dla nas jest to jasne. Zostaliśmy wybrani przez Pana Jezusa, aby spełniać zadanie rybaka. Powiedział On przecież w Ewangelii do św. Piotra, którego jesteśmy pokornymi, ale autentycznymi następcami: „Pójdźcie za Mną — rzekł Chrystus do pierwszych Apostołów — a uczynię was rybakami ludzi“ (Mt 4, 19). Na audiencję tę przybywamy zawsze z pokornym drżeniem, z gorącą modlitwą, z niepokojącym pytaniem w sercu: „Spotykamy się z tyłu osobami, w większości zupełnie nieznanymi, spotykamy się z tyłu duszami. Czy będziemy mieli tę łaskę, to szczęście aby którąś z nich »złowić«, czyli wprowadzić ją w stan prawdziwej wewnętrznej refleksji i skierować ją na drogę religijnego autentyzmu, chrześcijańskiej wierności“?

Może to i dla was jest także jasne. Co znaczy: uczestniczyć w audiencji papieskiej? Może ono oznaczać wiele. Chodzi nie tylko o zaciekawienie wyjątkową sceną, ani nawet o zewnętrzny akt religijnej pobożności, który może wzbudzić zainteresowanie, nadać znaczenie takiej właśnie chwili dla tego, kogo cechuje duchowa wrażliwość i zrozumienie własnego przeznaczenia. Uważamy, że dla każ-

dego z obecnych jest to chwila spotkania, nie tylko spotkania z naszą skromną osobą, lecz przejmującego spotkania z Tym, którego powinniśmy reprezentować, z Jezusem Chrystusem. Może dla każdego z obecnych chwila ta jest bardziej przedstawieniem się niż spotkaniem, przedstawieniem się Chrystusowi, temu Chrystusowi, który swym wzrokiem przenika każdego człowieka (por. J 1, 47). Tutaj każdy stoi jakby przed zwierciadłem, a tym niezwykle jasnym zwierciadłem jest własne sumienie, oświecone wzrokiem Chrystusa. Gdyby to przedstawienie się było poznawalne zmysłami (wprawdzie takim nie jest, choć duchowo jest realne), to jakiego wstrząsu doznałoby sumienie człowieka czującego, że na niego spogląda i że go swym wzrokiem przenika Chrystus? (por. J 2, 24—25; Łk 6, 5; 22, 60 itd.).

Może nie jest zuchwalstwem przypuszczać, że sumienie wielu pod wpływem tak przenikliwego wzroku ujawniłoby w rezultacie pewne zakłopotanie tak powszechne w mentalności religijnej wielu dzisiejszych ludzi. Pytanie, co jest prawdą, czy to, że Chrystus jest czy też to, że Go nie ma (por. 14, 5; 14, 8—11; 18, 37). Czyżby to pytanie, jakie każdy z tych badanych postawiłby sobie, byłoby pytaniem ciągłego i nieusuwalnego zwątpienia? Czy ja wierzę, czy też nie wierzę? I tu, biorąc pod uwagę problem religii, dostrzega się jedną z najbardziej rozpowszechnionych postaw ludzi współczesnych, mianowicie niepewność, wahanie, systematyczne zwątpienie określane jako postawa najroztropniejsza, a przez to najmędrza dla rozumu ludzkiego, który z jednej strony łąknie pewności naukowej, czyli wyłącznie naturalnej, a z drugiej strony jest nieufny wobec prawdy zaofiarowanej mu przez wiarę. Czyż nie dzieje się tak nawet wtedy, gdy świadectwem, na którym opiera się wiara, jest świadectwo Chrystusa? Niestety, tak. Czy nawet wtedy, gdy uznanie tego świadectwa jest racją zbawienia (Mk 16, 16)? Niestety, tak.

Pod tym względem właśnie czekamy na ludzi współczesnych, na nowych chrześcijan. Trzeba rozpocząć od podstaw, na których wznosi się gmach religii: od przejęcia się słowem Boskiego Mistrza, od wiary prostej, mocnej, od razu wspartej darem Boskiej pewności. Pamiętajmy o zasadniczych słowach św. Pawła: „Sprawiedliwy z wiary żyć będzie“ (Rz 1, 16—17).

Oby tak było u nas wszystkich.

Z naszym apostołskim błogosławieństwem.

(Tłumaczenie nieautoryzowane z „L'Osservatore Romano” z 13. X. 1977 r.).

„BADZCIE MOCNI W WIERZE“

Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie śródownej audiencji ogólnej 19 października 1977 r.

Witamy was wszystkich, najdrożsi Bracia i Synowie w Chrystusie. Audiencja ta, jak każda tego rodzaju, uszczęśliwia nas. Chcielibyśmy podzielić się z wami tym uczuciem duchowego szczęścia, jakie nam daje to spotkanie. Z nami jest Chrystus (Mt 18, 20). Dziękujemy wam za te tak liczne i tak znamienne odwiedziny. Niech łaska i pokój Chrystusowy będą wam udzielone obficie (1 P 1, 2). Stawiamy sobie pytanie, co możemy wam zaofiarować w zamian za dar waszej obecności? To samo pytanie zadajemy również Chrystusowi, który upoważnił nas do reprezentowania Go i od którego otrzymujemy wszystko, co dotyczy tego trudnego urzędu jaki On nam powierza. Chcemy więc najpierw być posłuszni słowom, które Jezus Chrystus powiedział do Piotra i które w spuściźnie przeszły do nas. Pan rzekł: „Piotrze, utwierdź twoich braci“ (Łk 22, 32). Na tym właśnie polega nasze zadanie: mamy utwierdzać naszych braci. Chcielibyśmy też, aby pełnia, moc i radość tego utwierdzenia została wam udzielona przez Chrystusa za pośrednictwem naszej posługi tego spotkania. Utwierdzanie to odnosi się naturalnie do waszej wiary, którą przez te odwiedziny wyznajecie wobec pokornego następcy Piotra, czyli wobec Papieża. Tak, Synowie i Bracia, chcielibyśmy, aby szczególna łaska tej wyjątkowej chwili wam i tym wszystkim, co złączeni są z wami więzami naturalnymi i duchowymi, dała poczucie pewności w waszej katolickiej i chrześcijańskiej wierze. Wiecie wszyscy, jak bardzo ta pewność wiary zachwiała się w sercach tylu ludzi naszych dni, zwłaszcza z powodu niedostatecznej znajomości prawdziwej religii oraz z powodu zwątpienia, jakie wdziera się do myśli współczesnego człowieka przy zetknięciu się z kulturą naturalną i naukową, wykazującą się wspaniałymi dowodami swego postępu we wszystkich dziedzinach wiedzy i łatwo wywołującą wrażenie, że nasz badawczy i dociekliwy umysł wystarcza sobie samemu i że nie potrzebuje tego uzupełnienia mądrości, jakie może dać tylko wiara.

A wiara, czyli nasza zgoda na słowo Boże, o którym pouczał nas Chrystus, nie jest zbędnym dodatkiem do życia człowieka. Jest czymś nieodzownym dla poznania prawdy o Bogu, o naszych więzach z Nim, o naszym transcendentnym przeznaczeniu, o łączności z naszymi braćmi, tzn. ze wszystkimi ludźmi, słowem — o naszym sposobie myślenia i życia. Prawdziwy sens świata i życia odsłania nam wiara, czyli religia i to ta autentyczna. Nie chodzi więc tu o religię instyn-

ktowną, uczuciową i subiektywną, wywodzącą się może z jakiegoś duchowego przeżycia; nie chodzi o różnorodny i niepewny pluralizm naszych uczuć i osobistych myśli; nie chodzi również o nie mający znaczenia oportunizm, a tym bardziej, — o mentalność negatywną, o pochopne lekceważenie świata religii, jakby on był próżnym i bezużytecznym marginesem. Nasz jedyny i prawdziwy światopogląd, „Weltanschauung“, powinien zależeć od naszej wiary, która na pewno nie jest sprzeczna z nauką i myślą naturalną, a jest dla niej bodźcem i zachętą.

Dlatego, jakby na pamiątkę tej audiencji powtórzymy wam słowa Św. Piotra: „Bądźcie mocni w wierze“ (1 P 5, 9).

Z naszym apostołskim błogosławieństwem.

(Tłumaczenie nieautoryzowane z „L'Osservatore Romano” z 20. X. 1977 r.).

OBECNOŚĆ JEZUSA W HISTORII LUDZKIEJ

Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej 14 grudnia 1977 r.

Uwagę naszą przykuwa, jak powinna to zrobić, bliska już uroczystość Bożego Narodzenia. Jakie istotne znaczenie religijne ma ta uroczystość? Rozpatrywaliśmy ją już pod dwoma względami. Pierwszy wzgląd jest względem upamiętniającym, historycznym: my czyli Kościół, zamierzamy święcić narodziny Jezusa Chrystusa, które miały miejsce w Betlejem 1977 lat temu. Boże Narodzenie jest niezwykle ważną pamiątką i dzięki niej przypominamy sobie dzieje świata oraz ludzkości poprzedzające wspomniany fakt, który po wiekach oczekiwania i po wiekach prorocत्व zwykliśmy podziwiać w zachwycającej scenie żłóbka czarującej nocy. Nigdy nie zaprzestaniemy rozważać wszystkich szczegółów tej sceny i jej związku z poprzedzającą ją i ze współczesną jej historią religijną. Niezwykła pokora tej ewangelicznej sceny i zachwycający śpiew aniołów, który ją nieporównywalnie uświęcił, czynią z tej niebiańskiej uroczystości wydarzenie fascynujące dla całej historii świata, dla każdej istoty ludzkiej, która zdobyła szczęście mieć Boga za brata. Wzgląd ten, uważniej rozpatrywany, angażuje nie tylko pamięć olśnioną przez kontemplowany fakt, ale również wyobraźnię uskrzydloną poufałością pasterzy, jaką ta scena jest ogromnie ubogacona.

Drugi wzgląd odkrył nam Kościół, wywodzący się z przyjścia Chrystusowego na świat. Jest to wzgląd proroczy, który wie i wie-

rzy, że Boże Narodzenie w pokorze żłóbka jest pierwszą chwilą obecności Chrystusa wśród ludzkości, początkiem i obietnicą Jego drugiego, tryumfalnego przyjścia na zakończenie historycznego życia ludzi na ziemi. O tym przyszłym przyjściu nie wiemy nic poza tym, że dokona się ono z chwałą i mocą, aby ostatecznie osądzić historię świata. Myśl o tym powinna przeniknąć waszą świadomość, aby uczynić ją bardziej czujną i gorliwą w wypełnianiu pozostawionej nam przez Chrystusa Ewangelii, i to nie tylko ze względu na pamięć o niej, lecz również ze względu na domagającego się odpowiedzialności polecenia. Mówiliśmy już kiedyś, że Adwent dotyczy przeszłości, Bożego Narodzenia, które wspominamy, i dotyczy przyszłości zawierającej w sobie tajemnicę przyszłego przyjścia Chrystusa, które rozstrzygnie o naszym wiecznym losie.

Ale ten nasz podwójny związek z Chrystusem zawiera w sobie jeszcze trzeci wzgląd i Boże Narodzenie pobudza nas do myślenia o nim, a jest nim narodzenie Chrystusa w teraźniejszości. To prawda, że Chrystus odszedł od nas, nie jest nam danym odczuwać zmysłami Jego osobistej obecności (wyjątkiem są tu tylko wizje, przypomnijmy sobie dla przykładu św. Pawła, Dz 9, 7 itp. oraz u pewnych świętych krótkie i wewnętrzne epizody). Ale czy pamiętamy o obecności Chrystusa w naszym życiu, które jest ustawicznym „adwentem“ wśród nas? Przypomnijmy sobie pobieżnie, jakim imieniem określił Go, najpierw prorok Izajasz, a następnie anioł przemawiający do śpiącego Józefa. Nazwał Go „Emanuel“ czyli „Bóg z nami“ (Iz 7, 14; Mt 1, 23). Czyż imię to nie zakłada Jego ciągłego przebywania w świecie, między nami ludźmi i czyż sam Jezus, żegnając się ze swoimi uczniami, nie powiedział: „A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni aż do skończenia świata“ (Mt 28, 20)? A potem i to szczególnie czyż Chrystus nie ustanowił sakramentu Eucharystii, w którym przebywa żywy i rzeczywście prawdziwy? Czyż ten godny uwielbienia sakrament nie jest przebywaniem Chrystusa z nami, oczywiście nie w dostrzegalnej postaci, lecz w rzeczywistości sakramentalnej? Wszyscy przecież, ku naszemu szczęściu i pociesze, wiemy i wierzymy, że Chrystus nie tylko w Betlejem, ale w każdym punkcie świata, gdzie jest odprawiana Msza św., i dla każdego z nas pozbawionych Jego odczuwalnej zmysłami obecności, Jego prawdziwa i realna obecność sakramentalna została dana jako ofiarny pokarm na czas obecnego pielgrzymowania ku życiu wiecznemu. Czyż nie jest to ciągle Boże Narodzenie?

Obchodząc wielką uroczystość Bożego Narodzenia powinniśmy ożywić naszą wiarę w tajemniczą i radosną obecność eucharystyczną wśród nas. Ile i to jakich, także mistycznych, sposobów czyni nam obecność Chrystusa możliwą i powszechną, ożywczą i wreszcie

uszcześliwiająca! Jego Ewangelia, Jego Kościół, Jego ubodzy... Każdy dzień może być dla nas Bożym Narodzeniem. Z naszym apostołskim błogosławieństwem.

(Tłumaczenie nieautoryzowane z „L'Osservatore Romano” z 15. XII. 1977 r.).

EPISKOPAT POLSKI

44

LIST EPISKOPATU POLSKI PO SYNODZIE BISKUPÓW W RZYMIE, W SPRAWIE KATECHIZACJI

Czwarty Synod Biskupów, który w październiku roku ubiegłego obradował w obecności Ojca Świętego w Rzymie, zajmował się katechizacją w naszych czasach, w szczególności dla dzieci i młodzieży. Był on dalszym ciągiem prac trzeciego Synodu Biskupów, którego przedmiotem była ewangelizacja świata. Katechizacja jest bowiem jednym z najważniejszych przejawów pracy ewangelizacyjnej Kościoła.

Synod ten był zapewne pierwszym w dziejach Kościoła zebraniem biskupów — delegatów wszystkich Konferencji Episkopatów na świecie, które zajmowało się wyłącznie katechizacją. Dotąd nad katechizacją radzili w Kościele współczesnym profesorowie katechetyki, katecheci, rodzice katechizowanych, Konferencje Episkopatów, wchodzące w ślady świętego Augustyna, który pierwszy zostawił piękną książkę „o katechizacji“.

Wyniki swoich obrad Synod przedłożył Ojcu Świętemu, prosząc Go, by podobnie jak poprzednio wydał dokument papieski, ze wskazaniami dla pracy katechetycznej w Kościele. Za aprobatą Ojca Świętego Synod Biskupów skierował Orędzie do Ludu Bożego w sprawie katechizacji.

Jakie były najważniejsze wskazania Synodu Biskupów?

1. Biskupi stwierdzili jednogłośnie potrzebę odnowy katechizacji, która rozpoczęła się już na wszystkich kontynentach i rozwija się czasem wręcz żywiołowo, przez co narażona jest na poważne niebezpieczeństwa. Wielkie przemiany jakie w naszym wieku, szczególnie po II wojnie światowej, dokonały się w dziedzinie uprzemysłowienia, wędrowności ludzi do miast, upowszechnienia wykształcenia i środków masowego przekazu sprawiły, że zmienił się sposób myślenia i wartościowania wielu ludzi, zmieniły się ich pragnienia, potrzeby i problemy. Dotyczy to przede wszystkim dzieci i młodzieży. Dlatego po-

wstała potrzeba wyrażenia Prawdy Objawionej w języku dzisiejszego człowieka, by nawiązywać do jego sposobu myślenia, wartościowania, do potrzeb i problemów. Można powiedzieć, że ujawniła się potrzeba wykładania Ewangelii w języku dzisiejszym.

Z każdym tłumaczeniem wiąże się jednak niebezpieczeństwo nie dość dokładnego oddania pierwotnej treści, a nawet odejścia od niej. Sprawa nabiera szczególnej wagi, jeśli chodzi o przetłumaczenie Prawdy Objawionej, która pochodzi od Boga i nie może być zastąpiona przez żadną, nawet najwspanialszą prawdę ludzką. Ojcowie Synodu podkreślali to bardzo silnie powtarzając wielokrotnie, że odnawiająca się katecheza musi dochować wierności Objawieniu Bożemu, głosić jedyną i prawdziwą naukę Kościoła zawartą w Piśmie świętym, Tradycji i przyjętych przez Kościół wyznaniach wiary. Zbliżenie się do pragnień i zagadnień człowieka dzisiejszego nie może nigdy zająć tak daleko, by katechizacja ograniczyła się wyłącznie do spraw doczesnych, lub by przemilczała prawdy niekiedy niewygodne dla człowieka jak prawdę o rzeczach ostatecznych lub podstawowe zasady moralności chrześcijańskiej np. obowiązek czystości przedmałżeńskiej i chrześcijańskie zasady współżycia w małżeństwie. Członkowie Synodu podkreślali, że jeśli katechizacja nawiązuje do problemów człowieka to przede wszystkim w tym celu, by naświetlić je światłem Ewangelii. Główną treścią katechezy jest bowiem Osoba Jezusa Chrystusa i Jego dzieło zbawcze. Nic z tego co stanowi jego istotę nie może być opuszczone lub przemilczane. Katechizacja musi głosić całą naukę objawioną.

2. Biskupi, Pasterze Kościoła, musieli się w czasie Synodu zatrzymać przy dostrzeganym zjawisku rozdźwięku, jaki istnieje w życiu chrześcijan między ich wiarą a życiem codziennym. Zastanawiali się nad tym jak powinna być ukształtowana katechizacja, by rozdźwięk ten pomniejszała a za łaską Bożą prowadziła do jego przezwyciężenia. Opinia członków Synodu była w tym punkcie jednolita: katechizacja nie może się ograniczać wyłącznie do nauczania prawd wiary. Musi prowadzić do uczestnictwa w sakramentach świętych i w życiu Kościoła, a także do dawania świadectwa o Chrystusie w życiu codziennym. Spośród tych trzech zadań katechizacji Synod podkreślił przede wszystkim trzecie: dawanie świadectwa. Mówił, że oznacza ono to samo co naśladowanie Chrystusa, świadomą i dojrzałą wiarę, świętość i wyznanie przed ludźmi. Świadectwo życia chrześcijańskiego zostało określone jako cel katechizacji. Ma ono obejmować nie tylko osobiste życie chrześcijanina lecz i odpowiedzialność za Kościół oraz budowanie lepszego świata, zgodnego z zasadami Ewangelii Chrystusowej.

Można w tym miejscu zapytać, czy katecheta mając do rozporządzenia co najwyżej dwie godziny tygodniowo jest w stanie spełnić zadania, które Synod postawił przed katechizacją. Odpowiadamy: tak, pod warunkiem jednak, że wspomagać go będzie cała wspólnota Kościoła. I to jest trzeci ważny akcent Synodu Biskupów.

3. *Cała wspólnota Kościoła odpowiedzialna jest za katechizację.* W szczególny sposób odpowiedzialność ta spoczywa na rodzinie, parafii i grupie katechetycznej.

Z doświadczenia wiemy, że katecheta może tylko zachęcać do regularnej modlitwy, do przyjmowania sakramentów świętych, do dawania świadectwa w życiu codziennym. O tym jednak czy katechizowani będą się modlić, uczestniczyć i w życiu Kościoła czuć się zań odpowiedzialni decyduje życie rodziny, modlitwa jej członków, przyjmowanie sakramentów świętych oraz życie religijne i świadectwo w życiu codziennym wspólnoty parafialnej. W związku z tym odzywały się w czasie Synodu głosy, że rodzina i wspólnota parafialna nie są przygotowane do tego rodzaju współdziałania z katechizacją. Wyprowadzono stąd wnioski, że trzeba objąć katechizacją całą wspólnotę Kościoła. Katechizacja musi być ciągła to znaczy trwać przez wszystkie okresy życia ludzkiego, od wieku przedszkolnego aż do starości. W szczególny sposób trzeba katechizować rodziców, by mogli spełnić podstawowy obowiązek wychowania chrześcijańskiego swych dzieci. Słowo katechizacja kojarzyło się nam dotąd z dziećmi i młodzieżą. Po Synodzie każdy chrześcijanin musi odnieść je do siebie samego. Powinno ono przypominać istniejący od dawna w Kościele obowiązek ciągłego dokształcania się i dojrzewania we wierze.

4. *Czwartym doniosłym akcentem Synodu Biskupów było podkreślenie podstawowego prawa człowieka do wolności sumienia i wyznania*, a w następstwie prawa do swobodnej katechizacji. Przedstawiciele wszystkich części świata mówili o zagrożeniu tych podstawowych praw człowieka, szczególnie zaś swobody katechizacji, w różnych warunkach społecznych i politycznych. Zgodnie też żądali poszanowania tych praw w imię godności człowieka i nienaruszalnych praw Bożych. Orędzie Biskupów Synodu skierowane do Ludu Bożego ujmuje to zagadnienie w następujących słowach:

„W wielu narodach misja katechizowania nie może być spełniana w sposób wolny. Są narody, w których w sposób niedopuszczalny jest ograniczane lub całkowicie uniemożliwione korzystanie z podstawowych praw człowieka, do których należy też prawo do wolności religijnej. W tych narodach często deklaracje o poszanowaniu wolności religijnej są czysto formalne, ponieważ nie ma ani prawdziwej wolności do tego, aby Kościół przenikał życie Ewangelią w sposób pełny, ani rzeczywistego prawa do gromadzenia się na katechizację, ani do nie-

zbędnego czasu i do korzystania z pomieszczeń, ani książek lub niezbędnych materiałów dydaktycznych, ani prawa do kształcenia katechetów. Jest to sytuacja pełna męki, w której uczestniczy cały Kościół. Żadna władza na świecie nie ma prawa przeszkadzać nikomu w poszukiwaniu prawdy, w wolnym jej przyjmowaniu i w poznawaniu jej w całej pełni, a także w jej wolnym i otwartym wyznawaniu. Kościół domagając się prawa katechizowania broni tym samym podstawowego prawa wolności człowieka“.

Jeden z doradców Synodu, któremu polecono przestudiowanie sprawozdań episkopatów o katechizacji, nadesłanych do Rzymu w związku z Synodem powiedział, że jasno wynika z nich jedno: katechizacja jest zieloną gałęzią na drzewie Kościoła. Z całą pewnością można to samo także odnieść do katechizacji polskiej. Zwróciła ona na siebie uwagę uczestników Synodu, którzy z zainteresowaniem śledzili wypowiedzi delegatów Episkopatu Polski na auli synodalnej i w grupach roboczych. Zawdzięczamy to głębokiej wierze i ofiarnemu trudowi kapłanów, siostr, braci zakonnych, katechetek i katechetów świeckich, rodziców a także naszych dzieci i młodzieży. Dlatego zespaliśmy się na zakończenie tego Ogrędzia z Członkami Synodu dziękując gorąco wszystkim, którzy poświęcają swe siły na pracę katechetyczną w Polsce.

Gorąco prosimy katechetów, rodziców, dzieci i młodzież, by nadal czuli się odpowiedzialni za tę zieloną gałąź na drzewie Kościoła. Jesteśmy przekonani o tym, że jest ona żywotna na drzewie Narodu, gdyż umacnia równomiernie dzieci Kościoła i Narodu.

Przeгляд pracy katechetycznej dokonany na Synodzie Biskupów z całego świata, wskazuje, że polecenie Chrystusa — idźcie i nauczajcie wszystkie narody — jest wykonywane. Prawdziwie „Słowo Boże“ biegnie po okręgu ziemi i jest rozświetlane. Oby ta świetlana praca przynosiła rodzinie ludzkiej i naszej Ojczyźnie więcej radości i pokoju Chrystusowego.

Tej tak doniosłej pracy katechetycznej, Kapłanów, Rodziców i pracowników katechetycznych — z serca błogosławimy.

162 Konferencja Episkopatu Polski
Warszawa, 8. III. 1978 r.

Podpisani:
*Kardynałowie, Arcybiskupi
i Biskupi*
obecni na Konferencji

† *Stefan Kardynał Wyszyński*
Prymas Polski

Zarządzenie: List pasterski Episkopatu należy odczytać w czasie Mszy świętych gromadzących wiernych, w dniu 2 kwietnia 1978 r.

† Wacław Skomorucha
Wikariusz Generalny

Warszawa, dnia 10. III. 1978 r.

45

INSTRUKCJA LITURGICZNO-DUSZPASTERSKA EPISKOPATU O POGRZEBIE I MODLITWACH ZA ZMARŁYCH

Nowo wydana księga liturgiczna „Obrzędy pogrzebu“ zawiera obszernie Wprowadzenie teologiczno-pastoralne. Duszpasterze powinni starannie przestudiować to Wprowadzenie i zastosować w praktyce duszpasterskiej jego postulaty.

Przygotowanie wiernych do udziału w nowej liturgii pogrzebu

1. Należyty udział w odnowionej liturgii pogrzebu trzeba przygotować przez odpowiednią katechezę. W nauczaniu o śmierci należy podkreślić, że śmierć chrześcijanina, jako przejście z życia doczesnego do wiecznego, jest ukoronowaniem wspólnej drogi z Chrystusem towarzyszącym mu w czasie pielgrzymowania swoimi świętymi Sakramentami. Przez chrzest bowiem powstaje nadprzyrodzona więź między Chrystusem i chrześcijaninem. Chrześcijanin umiera tak jak Chrystus i z Nim zmartwychwstaje do nowego życia.

2. Należy wyjaśniać modlitwy, psalmy, czytania i inne teksty liturgii pogrzebowej.

3. Cały człowiek został odkupiony przez Chrystusa i ma mieć udział w życiu wiecznym, dlatego nie mówimy: „módlmy się za duszę N“ — lecz: „módlmy się za zmarłego N.“

Z modlitw za zmarłych należy usunąć wezwanie: „za dusze znikąd nie mające ratunku“, „za dusze, za które nikt się nie modli“, ponieważ Kościół w każdej Mszy św. i w Liturgii Godzin poleca Bogu wszystkich zmarłych, a także co roku obchodzi Wspomnienie wszystkich wiernych zmarłych. Można użyć wezwania: „módlmy się za tych zmarłych, których imiona znane są tylko Bogu“, „którzy najwięcej potrzebują modlitwy“, „za których najbliżsi się nie modlą“ itp.

4. W ramach katechizacji należy systematycznie uczyć wszystkich śpiewów pogrzebowych, aby wierni je znali i mogli czynnie uczestniczyć w pogrzebach. Duszpasterze niech wykorzystają w tym wzglę-

dzie pomoc chórów kościelnych, zespołów śpiewających i scholi młodzieżowych. Śpiewy te można wykorzystać w czasie nabożeństw za zmarłych, a także w innych okolicznościach.

Dobierając pieśni za zmarłych spoza rytuału pogrzebowego, należy pamiętać, że powinny one wyrażać w treści i melodii nadzieję i wiarę w zmartwychwstanie.

Między śmiercią a pogrzebem

5. Liturgia pogrzebu ma ścisły związek z przeżyciami wiernych. Jej celem jest nie tylko modlitwa za zmarłego, lecz także obudzenie wiary i nadziei członków jego rodziny i uczestników pogrzebu.

Zgłoszenie pogrzebu w kancelarii parafialnej powinien przyjmować duszpasterz osobiście i jednocześnie wyrazić rodzinie zmarłego szczere współczucie.

6. Duszpasterz powinien zorientować się, czy rodzina nie potrzebuje pomocy materialnej. Czasem bowiem długa choroba zużyła wszystkie zasoby i rodzina ma trudności z pokryciem kosztów pogrzebu. W takim wypadku z całą delikatnością należy udzielić pomocy.

7. Niedopuszczalne jest żądanie wysokich opłat na rzecz parafii lub uzależnianie uroczystości obrzędów od wysokości złożonej ofiary. Parafia ma prawo do ofiar ze strony wiernych, ale wysokość tych ofiar powinna zależeć od ich uznania.

8. Przygotowując obrzędy pogrzebu, należy uwzględnić życie zmarłego i okoliczności jego śmierci.

Rytuał przewiduje wiele formuł do wyboru, które zostały oznaczone dużymi literami A, B, C, D. Należy wybierać takie, które najlepiej odpowiadają okolicznościom. Np. w obrzędzie ostatniego pożegnania pierwsza formuła wezwania (A) nadaje się na pogrzeby gorliwych katolików, druga formuła (B) na pogrzeby ludzi, którzy pełnili dzieła miłosierdzia, trzeciej formuły (C) można użyć zawsze, nawet wtedy, gdy możemy się odwoływać tylko do miłosierdzia Bożego.

Podobnie należy dokonać wyboru wśród przewidzianych pieśni i modlitw. Słowa, które celebrans wypowiada muszą być zgodne z rzeczywistą sytuacją. Duszpasterz powinien tę sytuację znać i ewentualnie dokładnie poinformować o niej innego kapłana, który będzie przewodniczył obrzędowi pogrzebu.

9. Czytania w liturgii za zmarłych również powinny być dobrane w związku z życiem i okolicznościami śmierci zmarłego, a także uwzględniać cechy jego duchowości. Zwłaszcza na pogrzebach kapłanów, zakonników i zakonnice należy zwrócić uwagę na cechy duchowości zmarłych oraz rodziny zakonnej, do której należeli.

Na Mszy pogrzebowej należy wygłosić krótką homilię zgodnie z poleceniem rytuału nr 56, str. 52.

10. Po Mszy pogrzebowej odprawianej w obecności ciała zmarłego odbywa się obrzęd ostatniego pożegnania. Obrzęd ten nie oznacza oczyszczenia zmarłego z win, lecz wyraża ostatnie pożegnanie, jakże wspólnota wiernych oddaje jednemu ze swoich członków.

11. Jeżeli na Mszy pogrzebowej nie ma ciała zmarłego, w nawie kościoła ustawia się symbol wyrażający wiarę w zmartwychwstanie, np. paschał otoczony lampkami lub kwiatami, albo figurę Zmartwychwstałego Chrystusa. Nie stawia się nigdy katafalku z pustą trumną.

Pogrzeb w uroczystości obowiązuje: w niedziele adwentowe, wielkopostne i wielkanocne oraz w ostatnie dni Wielkiego Tygodnia

12. a) Jeżeli pogrzeb ze Mszą św. trzeba odprawić w uroczystość obowiązującą, albo w niedzielę adwentową, wielkopostną lub wielkanocną, należy użyć formularza mszalnego z przypadającej uroczystości lub niedzieli.

b) W Wielki Czwartek i Triduum paschalne pogrzeb odbywa się jak zwykle ze śpiewem. Zamiast Mszy św. odprawia się liturgie słowa Bożego i obrzęd ostatniego pożegnania. Uczestnikom pogrzebu nie udziela się Komunii św. (Notitiae S. Congreg. pro Sacram. et Cultu Divino, 11 (1975) s. 288). Od Wielkiego Czwartku wieczorem do Wielkiej Soboty włącznie nie wprowadza się pogrzebu do kościoła, w którym odbywa się adoracja Najświętszego Sakramentu.

Pogrzeb samobójców

13. Według powszechnego zdania psychiatrów samobójcy nie są w pełni odpowiedzialni za swój czyn. Dlatego nie odmawia się im pogrzebu katolickiego, jeżeli w ciągu życia okazywali przywiązanie do wiary i Kościoła. Uczestnikom takiego pogrzebu należy wyjaśnić sytuację.

Jeżeli zachodzi poważna wątpliwość należy zwrócić się do Ordynariusza.

Samobójcę, który przed zamachem na własne życie dawał zgorznienie, należy traktować jak jawnego grzesznika.

Pogrzeb jawnych grzeszników i wiernych, którzy do śmierci żyli w niesakramentalnym małżeństwie

14. Dekret Św. Kongregacji Nauki Wiary z dnia 20 września 1973 roku pozwala na katolicki pogrzeb jawnych grzeszników, którzy przed śmiercią „aliqua signa poenitentiae dederint et absit publicum aliorum fidelium scandalum“ (AAS 65 — 1973 — s. 500).

Do znaków pokuty, które uprawniają do chrześcijańskiego pogrzebu — a których istnienie potwierdzają wiarygodni świadkowie — należą: prośba o kapłana (choćby nie zdążył przybyć), wzbudzenie zewnętrzne aktu żalu np. przez bicie się w piersi, ucałowanie krzyża, przeproszenie za dane zgorszenie itp. Publiczne zgorszenie wyklucza się przez to, że wiernych informuje się o tych znakach pokuty.

15. To samo dotyczy wiernych, którzy żyli w małżeństwie niesakramentalnym, jeżeli przed śmiercią dali znaki pokuty i wyklucza się publiczne zgorszenie wiernych (Dekr. Kongregacji Nauki Wiary z dnia 20 września 1973).

Publiczne odprawianie Mszy św. za zmarłych chrześcijan niekatolików

16. Dekret Św. Kongregacji Nauki Wiary z dnia 11 czerwca 1976 roku pozwala na odprawianie publicznej Mszy za zmarłego chrześcijanina należącego do wspólnoty wiernych odłączonej od Kościoła, jeżeli rodzina lub przyjaciele zmarłego proszą o odprawienie Mszy św. z pobudek religijnych i zdaniem Ordynariusza nie zachodzi niebezpieczeństwo zgorszenia wiernych. W modlitwie eucharystycznej nie wolno jednak wymieniać imienia zmarłego, nie pozostał on bowiem w pełnej łączności z Kościołem Katolickim (Notitiae S. Congreg. pro Sacram. et Cultu Divino 12 (1976) s. 364 —365).

Udział kapłana w pogrzebach członków Wspólnot odłączonych

17. Udział duchownych katolickich w pogrzebie osób przynależnych do Wspólnot chrześcijańskich odłączonych regulują instrukcje miejscowego Ordynariusza.

Troska o groby i cmentarze

18. Wiernym należy doradzać umieszczanie na grobach symbolów zmartwychwstania i życia wiecznego, oraz napisów wziętych z Pisma świętego i starochrześcijańskiej tradycji np. „NN oczekuje zmartwychwstania“, „Żyj w Panu“, „Żyj w Panu i wstawiaj się za nami“ itp.

Należy dbać o to, aby cmentarze były świadectwem chrześcijańskiej wiary w zmartwychwstanie ciał. Przed Wspomnieniem wszystkich Wiernych Zmarłych należy zatroszczyć się także o groby opuszczone.

19. Proboszcz powinien pamiętać o swoich poprzednikach, którzy spracowani odeszli do Boga i o wszystkich kapłanach, których ciała spoczywają na miejscowym cmentarzu. Wypada co roku odprawić Mszę św. za kapłanów, którzy pracowali w parafii i wezwać wiernych do licznego udziału.

Groby kapłanów należy otaczać opieką i zatroszczyć się o ich przyozdobienie przed Wspomnieniem wszystkich Zmarłych. Można tę troskę powierzyć grupom młodzieży. Wierni cenią takie postępowanie duszpasterza i naśladują je także wobec swoich zmarłych.

† Stanisław Jakiel
Przewodniczący Komisji
Episkopatu d/s Liturgii

† Stefan Kard. Wyszyński
Przewodniczący Konferencji
Episkopatu Polski

46

LIST BISKUPÓW O WPROWADZENIU NOWYCH OBRZĘDÓW POGRZEBU

Umiłowani w Chrystusie Panu,

W ostatnich latach otrzymaliśmy kilka ksiąg liturgicznych opracowanych w duchu uchwał i poleceń Soboru Watykańskiego II. W praktyce duszpasterskiej korzystamy już z ksiąg obrzędów Sakramentów: Chrztu, Bierzmowania i Małżeństwa. Przygotowane są i zatwierdzone przez Stolicę Apostolską księgi obrzędowe Sakramentów: Pokuty i Namaszczenia chorych. Czekamy na ich wydrukowanie. Obecnie otrzymujemy księgę obrzędów pogrzebu. Wzorcowe wydanie w języku łacińskim, jako podstawowe dla całego Kościoła, przygotowała rzymska Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego. Przekład polski i opracowanie tej księgi, na zlecenie Konferencji Episkopatu, zostało dokonane przez Komisję Episkopatu do spraw Liturgii przy współpracy Komisji liturgicznych diecezjalnych. Po zatwierdzeniu przekładu przez Konferencję Episkopatu i Stolicę Apostolską księga została wydrukowana i dostarczona do wszystkich parafii w Polsce i do wszystkich ośrodków polonijnych w świecie. Obowiązek posługiwania się nową księgą przy pogrzebach rozpocznie się 1 listopada 1978 roku.

Powiadamiając o tym, dołączamy krótkie duszpasterskie pouczenie o treści tej nowej księgi liturgicznej, przeznaczona jest ona bowiem nie dla zmarłych, ale dla nas żyjących, którzy w pogrzebach bierzemy udział, żegnając po chrześcijańsku naszych bliskich zmarłych.

Bogactwo treści nowych obrzędów pogrzebu

Nowe obrzędy pogrzebu zawierają bardzo bogaty dobór modlitw. Nie są to modlitwy nowe, ale zaczerpnięte z najstarszych liturgicznych ksiąg Kościoła. I dlatego właśnie są bardzo wartościowe, są bowiem świadectwem wiary naszych przodków.

Następnie wprowadzono liczne czytania z Pisma świętego Starego i Nowego Testamentu.

Tak modlitwy jak i teksty Pisma świętego przeznaczone są do korzystania z nich w różnych momentach pogrzebu — a więc w domu zmarłego, w kościele i na cmentarzu.

Praktyczna, religijna wartość licznych modlitw i tekstów Pisma świętego polega na tym, że są one nie tylko pomocą w modlitwie za zmarłych, ale również dlatego, że treść ich naświetla w duchu nauki Chrystusa Pana tajemnicę śmierci i życia wiecznego. Biorąc czynny udział w pogrzebie modlimy się za zmarłych i równocześnie mamy okazję do głębszego, osobistego przemyślenia objawionej nam przez Pana Boga drogi ziemskiego życia, która ma nas zaprowadzić przez bramę śmierci do wiekuistego życia z Bogiem.

Paschalny charakter śmierci chrześcijanina

Śmierć jest dla człowieka bolesnym cierpieniem, którego sam rozum ani pojąć ani wyjaśnić nie jest w stanie. Objawienie Boże poucza nas, że śmierć jest karą za grzech obciążający całą ludzkość. To samo objawienie Boże uczy, że Syn Boży, Jezus Chrystus, umierając na krzyżu za zbawienie świata, wysłużył wszystkim ludziom odpuszczenie grzechów, a przez zmartwychwstanie przywrócił życie wieczne, pozbawił bowiem śmierć mocy panowania nad człowiekiem. Nad grobem Łazarza Jezus stwierdził jasno: „Ja jestem zmartwychwstanie i życie, kto wierzy we mnie, choć umrze, żył będzie na wieki“ (J 11, 25).

Tą Dobrą Nowiną promienieje cały Nowy Testament. Pierwsi chrześcijanie, wprowadzeni przez pracę Apostołów do Kościoła, na tej prawdzie budują swoje życie. Jakże jasno głosi ją św. Paweł w Koryncie, kiedy uczy, że „Chrystus zmartwychwstał jako pierwszy z tych, co pomarli... i jak w Adamie wszyscy umierają, tak w Chrystusie wszyscy będą ożywieni“ (1 Kor 15, 20—22). Chrześcijan zaś mieszkających w Tesalonikach, kiedy patrzyli na śmierć swoich bliskich, tenże Apostoł podnosi na duchu: „by się nie smucili jak ci, co nie mają nadziei“ (1 Tes 4, 13).

Dla nas wierzących w Chrystusa śmierć nie jest punktem końcowym, lecz tak jak u Chrystusa jest „Paschą“ — czyli — „przejściem“ z życia ziemskiego do życia wiecznego.

Wszczepieni jesteśmy od chwili Chrztu św. w śmierć i w zmartwychwstanie Chrystusa. Eucharystia oraz inne Sakramenty łączność tę pogłębiają, ugruntowując nadzieję zmartwychwstania. To, co chrześcijanin przeżywa w sposób sakramentalny w ciągu swojego życia, urzeczywistnia się w pełni w chwili śmierci. Na podobieństwo Chrystusa chrześcijanin umiera, aby zmartwychwstać do nowego życia.

Te zasadnicze pouczenia Chrystusa Pana o tajemnicy śmierci i życia wiecznego są treścią wszystkich modlitw i czytań nowych obrzę-

dów pogrzebu. Kościół głosi w nich zwycięstwo Chrystusa nad śmiercią, niosąc rodzinie i uczestnikom pogrzebu pociechę płynącą z wiary.

Obrzędy pogrzebu

Forma obrzędów pogrzebu może być różna zależnie od miejscowych warunków. W parafiach wiejskich obrzędy odprawiać się będzie, jak dotąd, w domu zmarłego, w kościele i na cmentarzu. W parafiach miejskich najczęściej w kaplicy cmentarnej i przy grobie.

W obrzędach uwydatniona jest ważność Mszy świętej, ona bowiem wyjednywa zmarłemu oczyszczenie z win mocą Ciała i Krwi Pańskiej wydanych na odpuszczenie grzechów. Zrozumiała jest tedy łączność Mszy św. z pogrzebem. Jeżeli tylko jest to możliwe, ciało zmarłego winno być obecne w kościele podczas Mszy świętej, a jeżeli to nie jest możliwe, Mszę świętą należy odprawić przed pogrzebem lub po nim. Udział osób we Mszy świętej ma być pełny tj.łączony z Komunią św. po odbytej przedtem spowiedzi sakramentalnej, jeżeli jest to konieczne.

Szczyt obrzędów pogrzebu stanowi „Ostatnie pożegnanie“. Obrzęd ten odbywa się przed wyruszeniem ze zwłokami do grobu i wyraża pożegnanie, jakie zmarłemu oddaje wspólnota chrześcijańska przez modlitwę, pokropienie i okadzenie jego ciała oraz pożegnalny śpiew wszystkich obecnych. Pokropienie przypomina Chrzest św., przez który chrześcijanin stał się uczestnikiem życia wiecznego, okadzenie zaś jest wyrazem czci dla ciała zmarłego, które było świątynią Ducha Świętego.

Oprócz obrzędów na pogrzeb osoby dorosłej opracowane są piękne obrzędy na pogrzeb zmarłych dzieci. Modlitwy są uwielbieniem Pana Boga za radość zbawienia, które niewinne dzieci otrzymują — jako dzieci Boże — zaraz po śmierci, są też prośbą o pociechę płynącą z wiary dla rodziców.

Obrzędem pogrzebowym zasadniczo przewodniczy kapłan. Poza Mszą świętą może przewodniczyć diakon. W domu zmarłego, jeżeli obecność kapłana lub diakona nie jest możliwa, np. w miejscowościach bardzo odległych od kościoła, obrzędem i procesji do kościoła może przewodniczyć świecki katolik, przygotowany do tego i upoważniony przez księdza proboszcza.

Praktyczne wskazania dotyczące udziału społeczności wiernych w pogrzebie

1. Ilekroć członek społeczności parafialnej umiera, wskazane jest, by przez udział w pogrzebie pożegnali go nie tylko krewni, znajomi, sąsiedzi ale możliwie liczni parafianie jako przedstawiciele parafialnej rodziny, do której zmarły należał. Udział w pogrzebowych obrzędach w domu zmarłego, w kościele i na cmentarzu jest wyra-

zem chrześcijańskiej miłości do zmarłego, współczucia dla najbliższej rodziny i dobrym uczynkiem wyprasającym zmarłemu miłosierdzia Boże.

2. Obecność na pogrzebie ma być żywa, czynna. Dzieje się to wtedy, kiedy nie tylko we Mszy świętej ale i w obrzędach bierzemy czynny udział. Obecnie nie jest to trudne, bo wszystko odprawiać się będzie w języku ojczystym. Kapłan wprowadzie odmawia modlitwę sam, czyni to jednak w imieniu obecnej wspólnoty wiernych i kiedy ją kończy wszyscy naszą odpowiedzią treść modlitwy potwierdzamy, czyniąc ją naszą wspólną modlitwą. Wszyscy wykonujemy wspólne śpiewy, a czytań wyjątków Pisma św. słuchamy w skupieniu.

Niewątpliwie taki udział wymaga od nas wszystkich przygotowania, którym kierują duszpasterze. Zachęcamy gorąco starszych wiernych, młodzież i dzieci, by chętnie w tym przygotowaniu brali udział. Zwracamy się do chórów kościelnych, zespołów śpiewaczych i scholi młodzieżowych, by pierwsi wyuczili się pogrzebowych śpiewów — a następnie pomogli duszpasterzom w opanowaniu melodii przez ogół wiernych. Jest rzeczą bardzo wskazaną, by zespoły śpiewacze, choćby niewielkie, brały udział w pogrzebie i wykonywały śpiewy na przemian z wiernymi.

Pamiętajmy zawsze, że przez czynny udział w pogrzebach stwierdzamy, że jesteśmy zaangażowani w zbawieniu tych, których żegnamy — i tym samym w zbawienie własne. Odprowadzamy i żegnamy tych, co przed nami przekroczyli już bramę śmierci, by wejść do Domu Ojca, w którym i dla nas Chrystus Pan miejsce przygotował.

Nowe obrzędy pogrzebu przyjmujemy z wdzięcznością jako dar Kościoła, który postąpił tak, jak ewangeliczny gospodarz, wyjmując ze swojego skarbcza rzeczy nowe i stare. Jak poprzez wieki tak i teraz uczynił to kierowany Duchem Świętym, który w Kościele i przez Kościół uczy nas modlitwy, byśmy przez nią sprawowali swoje własne zbawienie a drugim je wyprasali.

163 Konferencja Episkopatu Polski
Jasna Góra, dnia 5 maja 1978 r.

List ten należy odczytać z ambon w terminie oznaczonym przez Biskupa — Ordynariusza Diecezji.

† Stanisław Jakiel
Przewodniczący Komisji
Episkopatu d/s Liturgii

Na mocy uchwały Konferencji
Uchwały przekazuję
† Stefan Kardynał Wyszyński
Prymas Polski

Warszawa, dnia 10 maja 1978 r.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

POMOCE DUSZPASTERSKIE

47

MSZA ŚWIĘTA

W LITURGICZNYM USTAWODAWSTWIE POSOBOROWYM*

1. PRZYGOTOWANIE MSZY ŚW.

Odnowiona liturgia Mszy św. przewiduje dla celebransa wiele możliwości decydowania o formie i o treści tekstów przy sprawowaniu Najświętszej Ofiary. Zakres tych możliwości zależy od rangi przypadającego na dany dzień obchodu liturgicznego, oraz od pożytku duchowego wiernych w danej Mszy św. uczestniczących. Możliwości dotyczą wyboru:

- formularza mszalnego
- czytań i śpiewów międzylekcyjnych
- modlitwy eucharystycznej
- formuły wezwań, pouczeń, aklamacji.

Szczególnie wiele uprawnień przysługuje celebransowi podczas Mszy św. dla grup specjalnych o czym zostanie potraktowane osobno.

Wybór formularza mszalnego¹

1) W uroczystości obowiązuje zawsze formularz własny, zgodny z kalendarzem kościoła, w którym się odprawia.

W niedziele, w dni powszednie Adwentu, Okresu Bożego Narodzenia, Wielkiego Postu i Wielkanocy; w święta i wspomnienia obowiązkowe — we Mszy św. z ludem obowiązuje formularz zgodny z kalendarzem kościoła w którym się odprawia:

— we Mszy św. bez udziału ludu — kapłan może dostosować się do kalendarza miejscowego lub sobie właściwego.

2) W uroczystości, niedziele, święta, dni powszednie Adwentu od 17—24. XII., Wielkiego Postu, w dni Oktawy Bożego Narodzenia i Wielkanocy; oraz w dni ze wspomnieniem obowiązkowym należy brać formularz z dnia, chyba, że przepisy zezwalają na Mszę Obrzędową, wotywną lub żałobną, o czym niżej.

3) W dni, w które wypada wspomnienie dowolne:

* Przedruk z: *Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi* nr 9—10 (1977) s. 250—267 z uwzględnieniem prawa diecezjalnego diecezji Siedleckiej.

¹ IGMR 314—316, 323.

— jeżeli jest to w Adwencie między 17 a 24. XII., w Oktawie Bożego Narodzenia, lub w Wielkim Poście z wyjątkiem jednak Środy Popielcowej i Wielkiego Tygodnia — kapłan odprawia zawsze Mszę z dnia, ale może wziąć kolektę ze wspomnienia,

— jeżeli jest to w Adwencie do 16. XII., w dni powszednie okresu Bożego Narodzenia lub Wielkanocy, kapłan może odprawić Mszę z dnia, albo o Świętym, którego jest wspomnienie (albo o jednym z Świętych), albo o jakimkolwiek Świętym wpisanym w tym dniu w Martyrologium,

— w okresie zwykłym, w dni powszednie istnieje zupełna dowolność wyboru formularza.

4) Jeżeli w dni powszednie okresu zwykłego odprawia się Mszę z ferii, jako formularz bierze się:

— formularz z poprzedniej niedzieli,

— albo formularz z którejkolwiek niedzieli zwykłej.

Kolekta może być w tym wypadku wzięta także z jakiegokolwiek Mszy w różnych potrzebach.

5) W Mszy św. o wspomnieniu (obowiązkowym lub dowolnym), jeżeli modlitwy nad darami i po Komunii św. nie ma własnej, można je wziąć albo z części wspólnej (Commune Sanctorum) albo z formularza dnia powszedniego.

6) Przy możliwości wyboru między wspomnieniem kalendarza ogólnego, a wspomnieniem kalendarza lokalnego — pierwszeństwo zazwyczaj należy przyznać kalendarzowi lokalnemu.

7) Zasady wyboru formularzy Mszy obrzędowych, okolicznościowych i wotywnych².

— w niedziele Adwentu, Wielkiego Postu i Wielkanocy, w uroczystości, w Dni Wielkiego Tygodnia i Oktawę Wielkanocy, oraz w Środę Popielcową, zabronione są wszelkie Msze obrzędowe, okolicznościowe i wotywny,

— w pozostałe niedziele, w święta, oraz w dni powszednie Wielkiego Postu i dni w oktawie Bożego Narodzenia i Wielkanocy — Msze obrzędowe są dozwolone, o ile przepisy szczegółowe Rytuału nie przewidują inaczej; Msze okolicznościowe i wotywny są zabronione, jednakże Ordynariusz może na nie zezwolić lub polecić jeśli zajdzie ważniejsza potrzeba lub chodzi o prawdziwy, pożytek duszpasterski,

— w dni powszednie Adwentu, okresu Bożego Narodzenia i Wielkanocy oraz we wspomnienia obowiązkowe Msze obrzędowe są dozwolone; okolicznościowe i wotywny zaś mogą być odprawione zgod-

² IGMR 326—334.

nie z decyzją rektora kościoła lub celebrującego kapłana, jeśli zachodzi prawdziwa konieczność czy pożytek duszpasterski,

— w dni powszednie okresu zwykłego nie ma żadnych ograniczeń co do Mszy obrzędowych, okolicznościowych ani wotywnych,

Konferencja Episkopatu Polski zezwala odprawić:³

— w każdy I czwartek miesiąca z wyjątkiem przypadających wtedy uroczystości, świąt Pańskich i Wielkiego Czwartku — jedną Mszę o Chrystusie Najwyższym i wiecznym Kapłanie, lub o powołania kapłańskie,

— w każdy I piątek miesiąca z wyjątkiem przypadających wtedy uroczystości, świąt Pańskich i Wielkiego Piątku — jedną (a według uznania rektora kościoła więcej) Mszę o Najśw. Sercu Jezusa,

— w każdą I sobotę miesiąca z wyjątkiem przypadających wtedy uroczystości, świąt Pańskich i NM Panny, oraz Wielkiej Soboty — jedną (a według uznania rektora kościoła więcej) Mszę o Niepokalanym Sercu Maryi,

— w dni powszednie Adwentu — jedną Mszę „Rorate“ z prefacją o NM Pannie lub II adwentową z „Chwała“ a bez wyznania wiary.

— w niedziele zwykle Ordynariusz może zezwolić na jedną Mszę wotywną z okazji tzw. odpustów drugorzędnych, jeśli domaga się tego potrzeba duszpasterska,

— ogólne zalecenie domaga się, by Msze wotywnie i okolicznościowe nie były odprawiane zbyt często, by nie przerywały porządku liturgicznego.

8) Msze św. żałobne.⁴

Intencją odnowionej liturgii jest ograniczyć do minimum stosowanie formularzy żałobnych przy zachowaniu chwalebego zwyczaju aplikowania Mszy św. za dusze zmarłych.

Jeżeli bierze się formularz żałobny — w miarę możliwości należy stosować kolor szat fioletowy (także we Mszy pogrzebowej i obrzędach pogrzebowych).

— Mszę pogrzebową wolno odprawiać we wszystkie dni z wyjątkiem Triduum Paschalnego, uroczystości nakazanych (de praecepto) oraz niedziel Adwentu, Wielkiego Postu i Wielkanocy.

— Mszę św. żałobną po otrzymaniu wiadomości o śmierci, w dniu ostatecznego pogrzebu, oraz w pierwszą rocznicę śmierci można odprawiać w dni powszednie całego roku z wyjątkiem Środy Popielcowej i Wielkiego Tygodnia; także w dni, w które przypada wspomnienie obowiązkowe.

³ Zarząd. KEP z 31. III. 1971.

⁴ IGMR 335—341.

— Wszystkie inne Msze św. żałobne (a więc także w 3, 7 i 30 dniu po śmierci; oraz w dalsze rocznice śmierci) są dozwolone wyłącznie w dni powszednie okresu zwykłego (w które przypadać może wspomnienie dowolne), pod warunkiem rzeczywistej aplikacji ich za zmarłych i prawdziwej potrzeby wiernych.

— Bezwzględnie zakazane jest odprawianie modlitw przy trumnie i katafalku, gdy nie ma ciała zmarłego.

*Wybór czytań i śpiewów międzylekcyjnych*⁵

1) W niedziele, uroczystości i święta Pańskie zasadniczo obowiązują trzy czytania przewidziane w Lekcjonarzu.

Konferencja Episkopatu Polski zezwala, by w razie rzeczywistej potrzeby duszpasterskiej wybrać dwa czytania (jedno z dwu pierwszych i Ewangelię), kierując się przy wyborze racjami pastoralnymi.

2) W święta ku czci NM Panny i Świętych bierze się dwa czytania. Jeżeli Lekcjonarz nie przewiduje własnych — należy wziąć z zestawu ogólnego, kierując się zasadami podanymi niżej (n. 6).

3) We wspomnienia: — jeżeli Lekcjonarz przewiduje czytania ściśle własne (odnoszące się do wspomnienia) — należy je wziąć;

— jeżeli Lekcjonarz przewiduje czytania tylko przystosowane — kapłan celebrujący może wybrać między nimi a czytaniem z bieżącego dnia tygodnia,

— jeżeli Lekcjonarz nie przewiduje żadnych własnych czytań, należy zasadniczo dać pierwszeństwo czytaniom z dnia bieżącego. Jednakże, jeżeli racje duszpasterskie za tym przemawiają, można wziąć czytania z zestawu ogólnego.

4) Na Msze św. obrzędowe, okolicznościowe i wotywnie przewidziane są zestawy licznych perykop. Kapłan, mając na uwadze potrzeby wiernych, może z zestawów tych dobierać czytania. Może też wziąć w w/w Mszach wszystkie, lub niektóre czytania z dnia bieżącego.

5) Jeżeli półciągnęła lektura Pisma św. w dni tygodnia (dotyczy to przede wszystkim Okresu Bożego Narodzenia, Wielkanocy i zwykłego) zostanie przerwana przez obchód mający własne czytania, kapłan może mając na uwadze układ czytań całego tygodnia albo połączyć z innymi czytania pomijane, albo zdecydować, któremu czytaniu należy przyznać pierwszeństwo.

6) Jeżeli dla danego obchodu trzeba sporządzić zestaw czytań z części wspólnej, należy kierować się zasadami następującymi:

— jeśli obchód ma rangę uroczystości — wybiera się trzy czytania: I ze Starego Testamentu (a w okresie Wielkanocnym z Dziejów Apostolskich lub Apokalipsy), II z Apostoła, III z Ewangelii,

⁵ Lekcjonarz Mszalny, Wprowadzenie ogólne n. 8; IGMR 318—320; 36—40.

— jeśli obchód ma rangę święta lub wspomnienia — wybiera się dwa czytania: I ze Starego Testamentu lub z Apostoła (a w okresie Wielkanocnym tylko z Apostoła), II z Ewangelii,

— W okresie Wielkanocy szczególnie zaleca się Ewangelię św. Jana.

7) Przy wykonywaniu i doborze śpiewów międzylekcyjnych, należy kierować się następującymi zasadami:

— gdy mają być dwa czytania przed Ewangelią, po pierwszym czytaniu wykonuje się psalm responsoryjny, a po drugim — Alleluja lub inny werset przed Ewangelią,

— gdy ma być jedno czytanie przed Ewangelią — poza Wielkim Postem można wykonać albo psalm responsoryjny i Alleluja z werselem, albo tzw. psalm allelujacyjny, albo tylko psalm lub tylko Alleluja,

— w okresie Wielkiego Postu można wykonać albo psalm i werset przed Ewangelią (wg Lekcjonarza), albo tylko psalm lub tylko werset,

— w okresie Wielkiego Postu werset przed Ewangelią ujęty jest w aklamacje przewidziane w Lekcjonarzu,

— przy dobieraniu śpiewów międzylekcyjnych należy kierować się zasadą, by psalm responsoryjny odpowiadał treściowo pierwszemu czytaniu, werset przed Ewangelią (Alleluja) zaś — Ewangelii,

— jeżeli psalm responsoryjny nie jest śpiewany — należy go odrecytować. Alleluja lub werset przed Ewangelią — gdy nie są śpiewane — można opuścić,

— sekwencje obowiązują tylko w Niedzielę Wielkanocy i Zesłania Ducha Świętego. Wykonuje się je po drugim czytaniu, a przed Alleluja.

*Modlitwa powszechna*⁶

— Modlitwa powszechna powinna być z zasady we Mszach św. z udziałem wiernych.

— Przy układaniu wezwań modlitwy powszechnej należy zasadniczo korzystać z wydanego podręcznika; jednak z szeroką możliwością dobierania wezwań zarówno spośród zawartych w tymże podręczniku jak i innych, nawiązujących do aktualnych potrzeb zgromadzonej wspólnoty.

— Przy układaniu winno uwzględnić się następujący porządek intencji:

— w potrzebach Kościoła,

— w potrzebach świata, społeczeństwa, Ojczyzny,

— za doświadczanych jakimikolwiek przeciwnościami,

⁶ IGMR 45—47.

— w potrzebach wspólnoty lokalnej.

Jednakże przy odprawianiu z jakiegóż szczególnej okazji (np. z rącji Bierzmowania, Małżeństwa czy pogrzebu) porządek intencji może dokładniej uwzględnić ową okazję.

*Wybór prefacji i modlitwy eucharystycznej*⁷

1) Ilekroć prefacja jest ściśle własna dla danego obchodu — zawsze obowiązuje. Dlatego też w dni mające prefacje ściśle własne — nie powinno używać się IV modlitwy eucharystycznej ze względu na jej niezmienną prefację. Nie dotyczy to prefacji okresowych ani wspólnych, które mogą być zastąpione własną prefacją modlitwy eucharystycznej.

2) Prefacji wspólnych do Świętych (wg nowego mszału) należy używać, gdy obchód Świętego ma rangę uroczystości lub święta. We wspomnieniach zasadniczo pierwszeństwo przysługuje prefacji okresowej.

3) Co do wyboru modlitw eucharystycznych, poza przepisem wspomnianym w n. 1 — zasadniczo nie ma innych ścisłych reguł. Jednakże Mszał Rzymski podaje pewne pomocnicze wskazówki:

— I Modlitwa eucharystyczna zalecana jest w dni mające własne „Zjednoczeni“ i „Prosimy Cię Panie“, jak również w dni poświęcone Apostołom i innym Świętym, którzy w tej modlitwie są wspomniani. Wg wyjaśnień zawartych w liście okólnym Kongregacji Kultu Bożego do Konferencji Episkopatów⁸ z 27. IV. 1973 w modlitwie tej można wymienić imiona zmarłych w przewidzianym miejscu.

— II Modlitwa eucharystyczna zalecana jest w dni powszednie. Ma własną prefację, lecz może być łączona także z innymi prefacjami. Posiada specjalną wstawkę za zmarłych.

— III Modlitwa eucharystyczna jest polecana na niedziele i święta. Posiada również możliwość specjalnej formuły modlitewnej za zmarłych.

— IV Modlitwa eucharystyczna jest złączona z niezmienną prefacją — dlatego nie może być stosowana w dni mające ściśle własną prefację. Ze względu na głęboką teologiczną treść — nadaje się szczególnie do Mszy dla grup specjalnych. Nie ma w niej możliwości specjalnego wspomnienia zmarłych.

4) Zabronione są jakiegokolwiek samowolne opuszczenia lub dodatki w tekstach Modlitw eucharystycznych, poza tymi jakie przewiduje Mszał, a w Mszach obrzędowych — Rytuał, lub jakie zostały za aprobatą Stolicy Apostolskiej wprowadzone przez Konferencję Episkopatu.

⁷ IGMR 322.

⁸ W przypisie 13.

Formuły pozdrowień, pouczeń, wezwań i aklamacji⁹

1) Nowy Mszał Rzymski przewiduje szereg formuł do wyboru. I tak celebrans może swobodnie wybierać spośród podanych formuł pozdrowienia, aktu pokutnego czy aklamacji po podniesieniu.

2) Mszał przewiduje także dla kapłana możliwość krótkiego przemówienia do wiernych — na początku po pozdrowieniu przypominając obchód danego dnia; przed Liturgią Słowa — wprowadzając w jej temat; przed prefacją — podając szczególne motywy dziękczynienia; przed rozesłaniem — nie tylko czytając ogłoszenia duszpasterskie, ale i podsuwając wiernym myśl realizacji przeżytych treści w życiu. Te przemówienia muszą jednak być bardzo krótkie i nie mogą przemieniać się w homilie.

3) Homilia jest obowiązkową w niedziele i święta nakazane, we wszystkich Mszach św. odprawianych z udziałem wiernych. Zaleca się także w inne dni, zwłaszcza w pozostałe święta, oraz w ferie Adventu, Wielkiego Postu i Wielkanocy.

4) Wprowadzenie Ogólne do Mszału Rzymskiego (editio altera 1975, n. 11) pozwala wreszcie celebransowi, by kierując się pożytkiem zgromadzonej wspólnoty, dostosował treść niektórych wezwań i zachęt, z zachowaniem jednakże ich istotnego sensu. Wprowadzenie wymienia tu:

- wezwanie do aktu pokuty („Przepróśmy Boga...“)
- tropy w trzecim akcie pokuty („Panie, który zostałeś...“)
- zachęta do Modlitwy Pańskiej („Wezwani zbawiennym...“)
- wezwanie do znaku pokoju („Przekażcie sobie...“).

Trzeba jednak wyraźnie zaznaczyć, że zmienianie wyżej wymienionych tekstów musi być uzasadnione i należyte przygotowane. Celem zmiany jest bowiem, by przewidziany we Mszale sens został lepiej uchwycony przez zgromadzonych. Niedopuszczalna jest więc tutaj nieodpowiedzialna improwizacja. Szczególnie pożyteczne może okazać się korzystanie z możliwości zmian tych tekstów w czasie sprawowania Mszy św. dla grup specjalnych (np. młodzieżowych, apostołskich, we Mszy dla chorych itp.). Podczas Mszy dla ogółu wiernych należy dawać pierwszeństwo tekstom ustalonym i podanym w księgach liturgicznych (nowy Mszał będzie zawierał szereg takich propozycji); używania jednak formuł zmienionych, a zgodnych z istotnym sensem Mszału nie można uważać za prawne wykroczenie — jest ono bowiem zgodne z przepisami Wprowadzenia do Mszału Rzymskiego.

⁹ Instr. okólnej Kongregacji Kultu Bożego do Konferencji Episkopatów z 27. IV. 1973. IGMR ed. alt. n. 11.

5) Uroczysta formuła błogosławieństwa lub modlitwa nad ludem mogą być stosowane zawsze, ilekroć celebrans uzna to za pożyteczne.

2. FORMY SPRAWOWANIA MSZY ŚW.

Nowy Mszał Rzymski nie podaje ścisłych rozróżnień form Mszy św. poza zasadniczym podziałem na Mszę św. z udziałem wiernych i Mszę św. bez udziału wiernych. Te ostatnie w intencji prawodawcy winny być sprawowane raczej wyjątkowo, z uzasadnionej przyczyny.

O formie Mszy św. z udziałem wiernych decyduje sam celebrans, kierując się rangą obchodu danego dnia, możliwościami czasowymi, potrzebami zebranych wiernych.

W szczególności celebrans może zdecydować:

- które części Mszy będą śpiewane, a które recytowane,
- czy podczas Mszy zostaną wprowadzone uroczystsze ceremonie jak: procesja na wejście, uroczyste odczytanie (odśpiewanie) Ewangelii, procesja z darami ofiarnymi, procesja na Komunię św., okadzenia.

Poleca się, aby główna Msza w niedziele i święta sprawowana była możliwie najuroczyściej, aby w jej sprawowanie włączyć odpowiednią ilość członków służby liturgicznej; zalecane jest, aby w niedzielę na początku głównej Mszy św. („sumy“) odprawić obrzęd poświęcenia wody i pokropienia. Zastępuje on akt pokuty. Szczegóły ceremonii mszalnych podane zostaną w dalszej części opracowania.

Wśród szczególnych form Mszy należy wymienić:

- Mszę koncelebrowaną,
- Mszę dla grup specjalnych,

Msze koncelebrowane

1) z prawa ogólnego¹⁰ koncelebra jest dozwolona, a nawet zalecana:

- w Wielki Czwartek na Mszy Krzyżma św. i Mszy Wieczerzy Pańskiej,
- w Mszy na soborach, zebraniach biskupów i synodach,
- w Mszy benedykcji Opata,
- zgodnie z Pontyfikalem — w Mszach z udzielaniem święceń kapłańskich wszystkich trzech stopni,
- w Mszy gł. w kościołach, kaplicach publicznych, kaplicach seminariów, instytucjach kościelnych.

¹⁰ IGMR 153—157.

- 2) W Diecezji Siedleckiej ponadto koncelebra jest dozwolona¹¹:
- podczas rekolekcji i dni skupienia kapłanów,
 - podczas konferencji rejonowych i dekanalnych,
 - w czasie wizytacji pasterskiej, obchodów jubileuszu kapłaństwa lub parafii, kapłańskich spotkań kursowych,
 - na pogrzebach,
 - z okazji odpustów parafialnych, gdy jest dostateczna liczba kapłanów do obsługi konfesjonatów,
 - w kaplicy Siedleckiego Seminarium Duchownego.
- 3) Każdy kapłan ma zupełną swobodę decyzji czy odprawić Mszę pojedynczo, czy przyłączyć się do koncelebry. Jednak podczas Mszy koncelebrowanej nie należy w tym samym pomieszczeniu sakralnym odprawiać innej Mszy św. ze względu na wspólnotę wiernych.
- 4) Proboszczowie lub rektorzy kościołów mają duszpasterski obowiązek należytego przygotowania koncelebry.

*Msze dla grup specjalnych*¹²

- 1) Pod nazwą tą należy rozumieć Mszę odprawianą z okazji:
- spotkania dla odprawienia ćwiczeń duchownych (rekolekcji), zwłaszcza kilkudniowych,
 - spotkania grup parafialnych dla celów duszpasterskich (grupy apostołstwa świeckich),
 - spotkania stanowego,
 - spotkania wiernych mieszkających daleko od kościoła parafialnego,
 - spotkania rodziny (z udziałem sąsiadów i opiekunów) przy chorym i starszym,
 - spotkania rodziny przy umarłym, lub z innej okazji o charakterze religijnym.
- 2) Taka Msza św. ma być zawsze uważana za czynność Kościoła, a podkreślana powinna być więc tych grup z całą wspólnotą parafialną.
- 3) Jeżeli Msza odprawia się poza miejscem świętym — konieczne jest zezwolenie Ordynariusza. Miejsce celebry musi być godne. Poza wypadkami szczególnymi nie zezwala się na Mszę poza miejscem świętym w niedziele i święta nakazane.
- 4) Pora Mszy dla grup specjalnych jest dowolna, byleby nie była to późna noc.

¹¹ Zarządzenie Biskupa Siedleckiego z dnia 25 marca 1971 r.

¹² Instrukcja Kongr. Kultu Bożego z 15. V. 1969.

5) Należy zawsze powiadamiać proboszcza miejsca o odprawianiu takiej Mszy na terenie jego parafii; proboszcz zdaje o tym sprawę Ordynariuszowi.

6) Wyposażenie ołtarza, naczynia, szaty, ceremonie — muszą być zgodne z przepisami liturgicznymi.

7) Celebrans uwzględniając specyfikę i potrzeby zebranych ma prawo:

— wyboru formularza mszalnego (o ile na to zezwalają ogólne przepisy) — zawsze jednak z Mszału lub zatwierdzonego dodatku,

— wyboru tekstów Liturgii Słowa, byle z tekstów zawartych w Lekcjonarzu,

— dostosowania wezwań Modlitwy Powszechnej,

— swobodnie stosować wszystkie możliwości adaptacji formuł i aklamacji, o których mowa wyżej (1, e), jak również wszystkie możliwości wprowadzeń i pouczeń, które przewiduje Ordo Missae.

8) Jeżeli Msza odprawia się poza miejscem świętym — Komunia św. może być pod dwiema postaciami tylko przy udzielaniu Wiatyku.

9) Uczestnicy celebry mogą:

— odczytać teksty Liturgii Słowa z wyjątkiem Ewangelii (także kobiety),

— dołączyć własne wezwania do Modlitwy Powszechnej.

Natomiast mają powstrzymać się od rozważań i pouczeń w czasie odprawiania. Wspólne rozważanie i pouczenie z czynnym udziałem zgromadzonych — może poprzedzić celebrę.

10) Jeżeli po Mszy przewiduje się wspólny posiłek — nie należy używać tego samego stołu.

3. ZASADY OGÓLNE CO DO FUNKCJI W CZASIE OFIARY EUCHARYSTYCZNEJ

1) Każdy uczestnik Mszy św. winien wypełniać te i tylko te funkcje, które przysługują mu z tytułu święceń, ustanowienia kościelnego, specjalnego mandatu lub powszechnego kapłaństwa.

2) Funkcja przewodniczenia należy do kapłana. O ile nie wymaga tego konieczność (brak odpowiednich usługujących) nie powinien wykonywać innych funkcji (np. lektora, kantora).

3) Wszyscy wierni mają prawo i obowiązek czynnego uczestnictwa przez wykonywanie przepisanych śpiewów, aklamacji; przez uczestnictwo w procesji z darami.

4) Spośród szczególnych funkcji na pierwszym miejscu wymienić należy funkcję diakona, która może być pełniona tylko przez posiadającego święcenia diakonatu. Przepisane przez Mszał Rzymski

czynności diakona mogą być podzielone między dwóch lub więcej diakonów.

5) Zupełnie natomiast nie wypada, by prezbiter ubierał szaty diakońskie. Gdy wypada by asystował celebransowi — ubiera albę i stulę na sposób prezbitera.

6) Inne funkcje liturgiczne można powierzać świeckim (mężczyznom lub chłopcom), odpowiednio przygotowanym. Dotyczy to przede wszystkim funkcji lektora, akolity i innych bezpośrednio usługujących celebransowi.

7) Kobiety mogą brać udział w scholi śpiewaczej, pełnić różne funkcje pomocnicze poza prezbiterium, odczytywać komentarze; a nawet — w razie uzasadnionej potrzeby — czytać „lekcje“.

8) Podczas uroczystej Mszy, zwłaszcza niedzielnej i świątecznej wypada, by zespół służby liturgicznej był liczny, by te same osoby nie dublowały funkcji. Ceremonie Mszy powinny być dobrze przygotowane; sprawowane z należytą powagą.

4. KOMUNIA ŚWIĘTA POD DWIEMA POSTACIAMI¹³

Z prawa powszechnego Komunia św. pod dwiema postaciami, dozwolona jest pod warunkiem odpowiedniego przygotowania w następujących wypadkach:

— dla dorosłych neofitów na Mszy chrzcielnej, także dla ich rodziców, chrześtnych, współmałżonka i świeckich katechetów;

— dla dorosłych bierzmowanych na Mszy Bierzmowania;

— dla dorosłych ochrzczonych, przyjmowanych do pełnej wspólnoty kościelnej;

— dla nowożeńców w czasie Mszy obrzędowej, a także we Mszy jubileuszów;

— dla wyświęconych w czasie Mszy ich święceń;

— dla rodziców, członków rodzin i dobroczyńców prymicjanta na Mszy prymicyjnej;

— dla ksieni w Mszy jej benedykcji; dla składających lub odnawiających profesję zakonną; a także dla ich rodziców, krewnych, współbraci i współsióstr zakonnych; także na Mszy ich jubileuszów;

— dla świeckich pomocników misyjnych w czasie Mszy, podczas której otrzymują misję kanoniczną;

— dla chorego przy udzielaniu Wiatyku, a także dla innych krewnych;

¹³ Instr. Kongreg. Kultu Bożego z 29. VI. 1970; Zob. Notif. 5—6, 1971, s. 133—135.

— dla diakonów i pozostałej służby liturgicznej podczas uroczystej Mszy śpiewanej;

— dla kapłanów, którzy podczas wielkich obchodów nie mogą celebrować lub koncelebrować;

— podczas koncelebry — dla wszystkich pełniących rzeczywiste funkcje liturgiczne;

— dla uczestniczących alumnów Seminarium;

— dla członków Instytutów i Stowarzyszeń religijnych w ich kaplicach domowych i dla wszystkich mieszkających w ich domach;

— dla członków Zgromadzeń we Mszy konwentualnej czy Mszy Zgromadzenia;

— dla uczestników rekolekcji czy zebrań zespołów duszpasterskich — na ich Mszy wspólnotowej.

Ponadto Ordynariusz może zezwolić na Komunię pod dwiema postaciami w innych wypadkach, których określenie należy do Konferencji Episkopatu.

5. POWTÓRNA CELEBRA I KOMUNIA ŚWIĘTA W TYM SAMYM DNIU

1) Z prawa ogólnego prawo powtórnej celebry lub koncelebry, przysługuje w następujących wypadkach:

— w Wielki Czwartek kapłani, którzy koncelebrowali Mszę Krzyżma św. mogą celebrować lub koncelebrować Mszę Wieczerzy Pańskiej;

— Kapłani, którzy celebrowali lub koncelebrowali Mszę Wigilii Paschalnej już po północy — mogą celebrować lub koncelebrować Mszę w dzień Niedzieli Zmartwychwstania;

— Wszyscy kapłani mogą trzykrotnie celebrować lub koncelebrować w uroczystość Bożego Narodzenia, byleby we właściwych porach;

— Kapłani koncelebrujący z biskupem lub jego delegatem z racji Synodu lub wizytacji pasterskiej mogą celebrować lub koncelebrować dla pożytku wiernych.

2) Pozostają w mocy wszystkie pozwolenia na binacje lub trynacje udzielone przez Ordynariusza.¹⁴

3) Możliwość powtórnego przyjęcia Komunii św. w tym samym dniu mają wierni.¹⁵

— podczas Mszy Wieczerzy Pańskiej, chociażby już komunikowali podczas Mszy Krzyżma w Wielki Czwartek;

— podczas Mszy w dzień Wielkanocy, chociażby już komunikowali na Mszy Wigilii Paschalnej po północy;

¹⁴ Dekret Biskupa Siedleckiego z dnia 25. XI. 1975 r. zob. WDP. 2/1976 s. 54—56.

¹⁵ Instr. Kongreg. Sakramentów z 30. III. 1973.

— podczas jednej Mszy w dzień Bożego Narodzenia, chociażby już komunikowali na Mszy w nocy;

— uczestniczący w Mszy wieczornej w sobotę lub przeddzień święta nakazanego, jeśli mogą w ten sposób wypełnić obowiązek uczestnictwa, chociażby już rano komunikowali;

— podczas Mszy obrzędowej związanej z udzielaniem Sakramentów św.: Chrztu, Bierzmowania, Namaszczenia chorych, Pierwszej Komunii św., święceń kapłańskich i Małżeństwa;

— podczas Mszy konsekracji kościoła lub ołtarza, profesji zakonnej, udzielania misji kanonicznej;

— podczas Mszy głównej w czasie kongresu eucharystycznego lub maryjnego, także w skali diecezjalnej; w czasie zjazdu, pielgrzymki lub misji;

— podczas Mszy głównej w kościele katedralnym lub parafialnym w uroczystość Bożego Ciała, lub w dniu wizytacji pasterskiej;

— podczas Mszy odprawianej przez wyższego przełożonego zakonnego z okazji wizytacji kanonicznej, specjalnych spotkań, lub odbywania kapituły;

— podczas Mszy pogrzebowej i następujących Mszy za zmarłych: po otrzymaniu wiadomości o śmierci; w związku z ostatecznym pochowaniem zmarłego, w dniu I rocznicy śmierci;

— w związku z udzieleniem Wiatyku (dotyczy to tak przyjmującego Wiatyki, jak i domowników i obecnych przyjaciół chorego);

— w poszczególnych innych wypadkach — za zezwoleniem Ordynariusza.

4) Możliwość powtórnej Komunii św. zawsze mają diakoni, ilekroć binują swe funkcje; prawa tego nie ma jednak prezbiter, pełniący funkcje diakona.¹⁶

5) Pozostają w mocy pozwolenia na Msze św. w godzinach popołudniowych i wieczornych.¹⁷

6. ŁĄCZENIE MSZY ŚW. Z INNYMI NABOŻEŃSTWAMI

1) Łączenie Mszy św. z udzielaniem Sakramentów św. i sakramentaliów jest szczegółowo normowane przez rubryki Pontyfikału i Rytuału.

2) Odnowiona Liturgia Uświęcenia Czasu przewiduje możliwość połączenia Mszy św. z Nieszporami, Laudesami lub Modlitwą w ciągu dnia. Odbywa się to wg zasad podanych we Wprowadzeniu do Liturgii Uświęcenia Czasu (n. 93 nn.).

¹⁶ Odpowiedzi Komisji Interpretacyjnej.

¹⁷ Dekret Biskupa Siedleckiego z dnia 26. XI. 1975 r. zob. WDP. 2/1976 s. 53—54.

3) W czasie Mszy św. nie wolno równocześnie odprawiać żadnych nabożeństw paraliturgicznych, także majowych, czerwcowych i różańcowych.

4) Nie należy likwidować istniejącego zwyczaju wystawienia Najśw. Sakramentu po Mszy św. w pierwsze piątki, niedziele (niektóre) czy niektóre uroczystości pod warunkiem by wobec wystawionego Najśw. Sakramentu odbyła się faktycznie przez jakiś czas adoracja. W takim wypadku Msza kończy się modlitwą po Komunii.¹⁸ Nie wolno robić wystawienia (także w puszcze) jedynie dla błogosławieństwa.

5) Odprawianie Mszy św. wobec wystawionego Najśw. Sakramentu jest zakazane bez względu na jakiegokolwiek przeciwne zwyczaje i przywileje.¹⁹ Wystawienie dłuższe należy na czas Mszy św. odprawianej w tym samym pomieszczeniu sakralnym przerwać.

6) Jeżeli jakaś czynność liturgii następuje przed Mszą św. opuszcza się obrzędy wstępne; jeśli po Mszy św. — opuszcza się zakończenie (błogosławieństwo i rozesłanie).

7. PRZYGOTOWANIE MIEJSCA CELEBRY I SPRZĘTU LITURGICZNEGO

a) Mszał Rzymski przewiduje zasadniczo trzy miejsca:

— miejsce przewodniczenia, z którego celebrans sprawuje obrzędy wstępne, przewodniczy Liturgii Słowa, oraz sprawuje obrzędy zakończenia,

— miejsce Liturgii Słowa (ambonka lub pulpit),

— miejsce Liturgii Eucharystycznej (przy ołtarzu).

Miejsce przewodniczenia winno być tak sytuowane, by z jednej strony celebrans był dobrze widoczny, z drugiej — nie znajdowało się ono przed tabernakulum. Jeśli nie da się spełnić tych zaleceń — celebrans sprawuje obrzędy wstępne i zakończenie od ołtarza, a na Liturgii Słowa siada na krześle umieszczonym z boku ołtarza.

Oдноśnie miejsca Liturgii Słowa:

— jeżeli jest jedna ambonka — umieszcza się ją po dowolnej stronie,

— jeżeli są dwie różne ambonki — z większej należy czytać Ewangelię;

— jeżeli są dwie ambonki równe — Ewangelię czyta się z ambonki po prawej stronie celebransa.

b) Ołtarz przed rozpoczęciem celebry winien być pusty. Krzyż może stać na nim lub obok; podobnie świeczniki. Mogą one być przynie-

¹⁸ Instrukcja o kulcie tajemnicy eucharystycznej z 25. V. 1967; n. 60—66.

¹⁹ Tamże, n. 61.

sione w procesji wejścia. Podstawkę z Mszą i kielich podaje się na ołtarz w odpowiednim momencie Mszy św.

Ołtarz musi być z kamienia, umieszczenie relikwii świętych nie jest już obowiązkowe.

c) W pobliżu ołtarza, na kredencji (stoliku) przygotować należy:

— kielich z puryfikaterzem i — jeżeli trzeba — palką; całość może być okryta welonem, który zdejmuje się przed podaniem na ołtarz.

— ampulka (dzbanek) z wodą i ręcznik do umycia rąk;

— mszał i podstawka, podręcznik modlitwy powszechnej;

— jeżeli nie ma procesji z darami, nadto: patena z chlebem i ampulki z winem i wodą;

— jeżeli będzie pokropienie — naczynie z wodą i kropidło.

d) Na ambonie należy przygotować lekcjonarz.

e) W zakrystii przygotować należy:

— strój liturgiczny celebransa i usługujących,

— ewangeliarz,

— jeżeli będą używane — kadzielnica i lódka,

— jeżeli będzie uroczyste wejście — krzyż i świece dla akolitów.

f) Jeżeli ma być procesja z darami — w stosownym miejscu na kościele stolik przykryty obrusem a na nim patena z chlebem, ampulki i 2 świece.

8. O NIEKTÓRYCH CEREMONIACH W CZASIE MSZY ŚW. UROCZYSTEJ

a) Procesja na wejście:

1) W zakrystii wszyscy usługujący ubierają szaty liturgiczne. Celebrans nakłada kadzidło, po czym oddawszy pokłon krzyżowi, wszyscy udają się w następującym porządku do ołtarza: turyferarz z dymiącą kadzielnicą, kruciferyusz, obok dwaj akolici ze świecami, inni ministranci, kantor, lektorzy, diakon z Ewangelialem, inni diakoni, celebrans. Jeżeli nie ma diakona — Ewangelialem niesie najstarszy lektor. Procesji towarzyszy pieśń na wejście.

2) Po oddaniu ukłonu (lub przyklęknięciu, jeśli jest Sanctissimum) ołtarzowi, krzyż umieszcza się w wyznaczonym miejscu, obok świece, Ewangelialem składany jest na ołtarzu. Celebrans całuje ołtarz, nakłada kadzidło i okadza ołtarz i krzyż. Po okadzeniach udaje się na miejsce przewodniczenia. W niedzielę po pozdrowieniu następuje poświęcenie wody i pokropienie wiernych.

b) Procesja na Ewangelię:

1) W czasie śpiewu Alleluja (wersetu przed Ewangelią), który ze względu na dłuższe obrzędy może być rozszerzony o dalsze wersety wzięte z Lekcjonarza, a nawiązujące treścią do Ewangelii; celebrans nakłada kadzidło, akolici zaś biorą świece (które nieśli w procesji

wejścia) i ustawiają się przed ołtarzem. Jeżeli jest diakon — otrzymuje błogosławieństwo celebransa.

2) Diakon (lub celebrans, gdy nie ma diakona) udaje się do ołtarza, bierze Ewangeliarz i poprzedzany przez turyferarza i akolitów ze świecami udaje się do ambonki.

3) Po tytule Ewangelii następuje okadzenie Ewangeliarza.

4) Po skończonej Ewangelii akolici pozostawiają świece na ambonie lub odnoszą je na poprzednie miejsce. Ewangeliarz winien pozostać otwarty na ambonie.

c) Procesja z darami:

1) Po zakończeniu Modlitwy Powszechnej (a nie w czasie!) formuje się procesja z darami idąca od stolika do ołtarza w następującym porządku: akolici z zapalonymi świecami, wyznaczeni do niesienia darów (ministranci lub przedstawiciele wiernych). Jeżeli (przy specjalnie uroczystych okazjach) przynoszone są także inne dary — niosący chleb i wino zawsze idą na końcu.

2) Celebrans z dwoma ministrantami (lub diakonami jeżeli są) wychodzi przed ołtarz. Niosący świece umieszczają je na ołtarzu. Chleb i wino podaje się celebransowi, który zazwyczaj sam znosi na ołtarz chleb, ampułki zaś podaje ministrantowi (diakonowi). Jeżeli przyniesiono inne dary — celebrans odbiera je i podaje ministrantom, którzy odkładają je na wyznaczone miejsce. W czasie procesji z darami wierni stoją. Inni ministranci przygotowują na ołtarzu mszał i kielich na rozłożonym korporale.

3) Po modlitwach prezentacji darów, celebrans nakłada kadzidło i dokonuje okadzeń darów, ołtarza i krzyża. Następnie diakon (lub turyferarz) może okadzić celebransa (3 razy dwukrotnym rzutem kadzielnicy) i wiernych (trzykrotnym rzutem kadzielnicy). Ministranci podają dzbanek z wodą i ręczniczek do umycia rąk.

4) W czasie Liturgii Eucharystycznej, jeżeli nie ma diakona, dwóch starszych ministrantów może stać obok celebransa. Jeden z nich służy przy mszale. Podczas podniesienia turyferarz może okadzić Postacie (trzykrotnymi rzutami kadzielnicy).

d) Procesja na wyjście:

Po oddaniu ukłonu ołtarzowi (lub przyklęknięciu) wszyscy udają się do zakrystii dłuższą drogą (jak przy wejściu) w porządku: kruciferyarz, obok dwaj akolici ze świecami, pozostali ministranci, diakoni, celebrans. Diakon (lub lektor) może zabrać z ambonki Ewangeliarz.

ODPOWIEDZI NA ZAPYTANIA

Znak pokoju

Konferencja Episkopatu ustaliła, że znakiem pokoju jest życzliwy skłon głowy w kierunku najbliższej stojących osób i wypowiedzenie

przyciszonym głosem słów: „Pokój nam wszystkim“. Nie jest to więc aklamacja głośna ale znak życzliwości. Znak pokoju stosujemy we Mszach świętych uroczystych.

Ogłaszanie intencji mszalnych

Czynimy to we wprowadzeniu do Mszy św., zwłaszcza w dni powszednie. W niedziele i święta nie ogłaszamy prywatnych intencji. Wskazane jest, aby Ksiądz Proboszcz w niedziele i święta ogłaszał Msze święte za parafian. Ogłaszamy również intencje dotyczące wszystkich parafian bądź to większych grup, gdy cała parafia jest zaangażowana w modlitwę. Zwłaszcza niedzielna Msza św. ma charakter wspólnotowy i unikamy wrażenia, ogłaszając prywatną intencję, jakoby Msza św. była dla danej jednostki lub małej grupy osób.

Postawa w czasie Mszy św.

W czasie aktu pokuty wierni stoją. Nie wprowadzamy postawy klęczącej. Dotyczy to także modlitwy wiernych.

Dodatkowe aklamacje

Nie należy wprowadzać dodatkowych aklamacji we Mszy św. Dotyczy to zwłaszcza Podniesienia. Zachowujemy wtedy milczenie a nie wypowiadamy słów np. takich jak „Pan mój i Bóg mój“.